

PŁOKAĆ (93) *vb impf*

-ó- (7) *Oczko* (6), też *SienLek*, -o- *Mącz* (3); a *jasne*.

inf płókać (21). ◇ *praes 1 sg* płócę (4), [płókam]. ◇ *2 sg* płóciesz (5). ◇ *3 sg* płócze (8). ◇ *3 pl* płócą (3). ◇ *fut 2 sg m* będziesz płókął (3), będziesz płókać (3) *FalZioł* (3:3). ◇ *3 sg m* będzie płókął (2), płókąć będzie (1) *FalZioł* (2:1). ◇ *praet 2 sg m* -ś płókął (1). ◇ *3 sg m* płókął (43). ◇ *3 pl m pers* płókali (4). ◇ *imp 2 sg* płócz (21). ◇ *con 2 sg* byś płókął (2). ◇ [3 pl m pers by płókali.] ◇ *impers praet* płókáno (1). ◇ *part praes act* płóczęc (10). ◇ *part praet act* płókâwszy (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII – XVIII w.

1. *Oczyszczacz przy użyciu wody lub innego płynu; colluere, eluere Mącz, Cn; lavare PolAnt, Cn; abluere Vulg, Cn; reluere Mącz; deluere, elavare, elavere, elutriare, lavare, lavere, luere, perluere, praelavere, proluere, purgare Cn [w tym: kogo, co (79)] (89) : FalZioł IV 42d; Arístipus szedł mimo Diogenefa á on płókał szatę *BielŻyw* 57; *RejZwierz* 137; *BibRadz Luc* 5/2; *Złoto* [...] ktore z rzeki s piałkiem biorą/ potym płócą/ á ná bláchy śpufzczáią. *BielKron* 441v; *Colluo, Pomywam/ płócę. Mącz* 199d; *Reluo, Płócę/ wymywam zaś. Mącz* 200a, 200a; *SienLek* 146v, 190v; *RejPos* 173v; *Oczko* 33; *StryjKron* 175; *WujNT Luc* 5/2; [Płócę et płókam/ Eluo, mundo, purgo. *Volck Rrr*].*

płókać czym (1): Kiedy ciało płóczeń wodą/ Płócz cnotą dużę vbogą. *RejZwierc* 237v.

płókać w czym (2): Anyoł iálny przybieżał y wyiął serce z dzyecięciá/ wyrzázował mieyfcá czarne z niego y płókał w winie *BielKron* 165; *Oczko* 26.

W charakterystycznych połączeniach: płókać garnce, mięso, owies, sałatę, siatki, sieci (4); *płókać wodą; płókać w winie*.

Zwroty: »ciało płókać« [szyk zmienny] (4): *POydzyełz potym do łáźniey/ ábyś płókał ciało RejZwierz* 142; *RejZwierc* 237v; *Oczko* 26; *WitosłLut* A3v.

Szeregi: [»płókać a lutrować«: Żeby kruszec pięknie płókali, a lutrowali. OrdunekGórn 31.]

»pławić a płókać« (1): *Słyżałeś iáko rybitwi płáwili á płókáli siatki swoie RejPos* 174.

Przen (9) : *Przydź Duchu świątobliwy/ A me serce nieczyłte/ Ktore/ moy płácz rzewliwy Płócze: niech ognie twe sáfzą wieczyłte GrabowSet H4; [SolikZiem A3v; Nápatrzyłeś lie pierwey tego/ iákoć częłto pod nos kurzono/ y przed oczymá twemi oyczyznę twą płókano [prawdopodobnie: we krwi] BielKron 1597 331 (Linde)].*

płókać z czego (1): *BAdź/ krwi Páná mego Chryftá/ pozdrowiona/ [...] Co ftary y nowy zakon płóczeńz z złości GrabowSet P2.*

płókać czym (3): *Płócz cnotą dużę vbogą. RejZwierc* 237v. *Cf »łzami płókać«, »miodkiem gardło płókać«.*

płókać w czym (3): *płóczeńz száty twoie we krwi Báránkowej/ iáko o niektórych v Ianá S. nápiáno. LatHar* 203, +9. *Cf »w Wulkanowym jezierce płókać«, »wąsy płókać w winie«.*

W połączeniu szeregowym (1): *Pátrz by ná duży więcey/ brudu nie przywrzáło. [...] Támże pirwey ochędoż/ tám płócz/ tám wycieray RejZwierz* 142.

Zwroty: »łzami płókać« = powodować czyjś płacz (1): *Gdyż nam písmo nie broní z dobrą myflą tego wżywać dobrodzyeyftwá z łáłki nádánego. [...] Zwłászczá ktoreć przypada bez płáczu ludkiego [!] Bo gdybyś łzami płókał/ przeiádlócby tego RejWiz* 191.

peryfr. »miodkiem gardło płokać« = *pić miód* (1): Nikczemny Woytowicze, zapomniałeś torby W piwnicy, kiedyś łobie miodkiem gárdło płokał. *CiekPotr* 76.

[*peryfr.* »wąsy płokać w winie« = *pić wino*: niedbam żeby orszak łług zámnną vbránych Stroyno chodził [...]/ Coby wąsy płokáli ząwzdy w winie moim *ZbylŻyw* A2v.]

peryfr. »w Wulkanowym jeziorze płokać« = *hartować* (1): (*nagł*) Gołłáwłki Rotmiłtr. (-) TEgo fínadź w Wulkanowym iezyerze płokano/ A práwie go tu ná fwiát żeláznym przyśłano. *PaprPan* Y4v.

Szereg: »płokać i omywać« (1): chcęc tu/ czytelniku nabożny/ ná końcu przypomnieć/ w iákicy fadzáwce płokać y omywác małz te owieczki duchowne *LatHar* +9.

a. *O zabiegach leczniczych* (60) : *FalZioł* V 95; Wołowiec nogę [...] kilka dni płókawszy/ á do zdrowia ią przywiódłszy/ náłzym ludziam ták fzczeńnie pokazał *Oczko* 12.

płokać czym (47): Vwarzenie tego óstrziżu, goij róspadliny vft j działła zgniłe/ tą wodą płócząc *FalZioł* I 29d, 46c, 61d, 144a. *Cf Zwroty*.

W charakterystycznych połączeniach: *płokać gdzie boli* (2), *chorobę, nogę; płokać sokiem, wodą* (4), *wodką, winem*.

Zwroty: »płokać gardło« [*w tym: czym* (2)] (3): przyczyniwiłszy wina fłodkiego/ á thym płokhać gardło/ ięzyczek vpadły naprawia *FalZioł* I 155d, II 16 d, V 91.

»płokać gargaryzując« (6): tym łobie vfta płokać gargarizuiąc/ flinogorz róspádzá *FalZioł* III [3²]c, I 47c, 52d, 97a, 101a, 117a.

»usta, w uściech płokać« [*w tym: czym* (33)] [*szyk zmienny*] (39:1): gdy ią [*wodkę álunową*] zmiefza z wodką rózaną á thymw vfciech płokać/ czyłci gardło *FalZioł* II 3c, I 14c, 15a, 18d, 47c, 52d (38); wárzyć Mirrę w winie/ á thym winem vftá płokác po iedzeniu *SienLek* 75; *Oczko* 14v.

»zęby płokać« [*w tym: czym* (8)] (9): thą wodą płócz łobie zęby dla bolełci ich *FalZioł* I 80c, V 80 [5 r.]; *RejKup* i8; *SienLek* 77, 78.

Szeregi: »gargarizować to jest płokać usta« (1): gargarizuy/ tho iełt płócz vfta iżby tham ono płokanie mogło na miełtce bolące przychodzić *FalZioł* V 81.

»wymywać albo płokać« (1): fok przestępow s fołą/ iełt dobry na rany fzkodliwe gdy ie wymywałz albo płóczelz tym fokiem *FalZioł* I 22d.

2. *Wyplukiwać, usuwać na zewnątrz* (2) : Medyk ma obmyślic czás/ kiedy to pićie nalepiéy dáné być może: complexiá/ y látá/ kthórem fłuży potym chorobę/ którą płokać trzebá/ dobrze wybaczywłszy. *Oczko* 22.

płokać z czego (1): pićie [*wód cieplicznych*] [...] pewném chorobám tylko/ pomoc może [...] á miánowicie tym/ przez które ie nátura prowádzi/ płócząc muł/ á wízelákie plugáftwá z żył wielkich *Oczko* 22v.

3. *Podmywać, omywać brzeg falami* (2) : Undans [!] – Płóczę *Calep* [1135]b.

Szereg: »płokać albo podrywać« (1): To yełt dom nye ná [...] pyáłku/ ále ná yedney/ cáłey/ á twárdey opoce/ którą áni wodá płoczé/ álbo podrywa/ áni wyátr rozwyewa *KromRozm* II tv.

Synonim: **1.a.** *gargaryzować*.

Formacje współrdzenne: płokać się, opłokać, opłokać się, popłokać, spłokać, upłokać, wypłokać, wypłokać się; opłokiwać, podpłukiwać, wypłukiwać; podpłokować, przepłokować; opłokawać; opłoknąć, popłoknąć.

Cf PŁOCZYWŁOS, PŁOKANIE, PŁOKANY

DDJ